

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції*

(м. Дніпро, 14 квітня 2023 р.)

Дніпро
2023

УДК 1+31+32+34+35+37+8+9
С 70

*Рекомендовано до друку та до поширення через
Інтернет Науковою радою Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(протокол № 8 від 15.06.2023)*

С 70 Соціально-гуманітарні виміри правової держави :
матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 14 квіт.
2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023.
320 с.

ISBN 978-617-8035-56-3

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-гуманітарні виміри правової держави». У заході взяли участь науковці, викладачі та здобувачі закладів вищої освіти і наукових установ. Тематика публікацій охоплює актуальні соціально-гуманітарні аспекти розвитку правової держави.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та освітньому процесі спеціалізованих закладів вищої освіти, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

The collection contains the materials of the International scientific and practical conference «Social and humanitarian dimensions of the rule of law». The event was attended by scientists, teachers post-graduates of higher schools and scientific institutions. The topics of publications cover urgent social and humanitarian aspects of the development of legal state.

The conference theses can be used in research work and educational process of specialized institutions of higher education, as well as in law-making and law-enforcement activities.

The theses are published in the author's edition.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

д. ю. н., проф., Заслуж. юрист України **А. Є. Фоменко** (голова); д. ю. н., проф., Заслуж. юрист України **Л. Р. Наливайко** (заст. гол.); д. ю. н., проф. **В. М. Савіщенко**; д. ф. н.; проф. **О. В. Халапсіс** (відп. секретар).

ISBN 978-617-8035-56-3

© Автори, 2023
© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

Тертишник В. М. Забезпечення соціально-гуманітарної спрямованості державної політики в сучасних умовах	11
Андрюкайтене Р., Воронкова В. Г. Цифрова трансформація освіти як глобальна проблема сучасності	15
Котерлін О. Р., Мельник Р. С. Адміністративно-правове регулювання використання альтернативних транспортних засобів: досвід зарубіжних країн.....	20
Palchynska M. Virtualization in the religious life of modern society.....	24
Атаманюк З. М. Націєорієнтований характер освіти в Україні	35
Данильян О. Г., Калиновський Ю. Ю. Цивілізаційно-ціннісні особливості розвитку правового суспільства в Україні	38
Клименко О. Ю. Динаміка розповсюдження соціально небезпечних хвороб в умовах воєнного стану в Україні.....	42
Попов В. Ж. Спілкування мешканців українських міст із представниками іноземних армій у 1918–1920 рр.....	46
Решетілова О. М., Прокоф'єва К. А., Савченко С. В. Принципи навчання професійної української мови майбутніх документознавців.....	47
Борисов В. Л. Політика українізації: історичний досвід та сучасність	54
Біленко В. А. Шляхи мінімізації корупції у воєнний і поствоєнний періоди	56

Оксана РЕШЕТИЛОВА

доцент кафедри документознавства
та інформаційної діяльності,
кандидат педагогічних наук

Катерина ПРОКОФ'ЄВА

доцент кафедри документознавства
та інформаційної діяльності,
кандидат філологічних наук, доцент

Сергій САВЧЕНКО

доцент кафедри документознавства
та інформаційної діяльності
кандидат історичних наук, доцент

*(Український державний
університет науки і технологій,
м. Дніпро)*

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ

Навчання майбутніх документознавців української професійної лексики вимагає обов'язкового дотримання загальнодидактичних, лінгводидактичних і специфічних принципів навчання української мови за професійним спрямуванням, котрі завжди відображають залежність між об'єктивними закономірностями навчального процесу та цілями навчання.

С. Гончаренко зазначає, що «...педагогічні принципи не містять конкретних рекомендацій для практичних педагогічних дій: вони є лише теоретичною основою для вироблення методики або технології навчання. Принцип – вихідне положення для організації практики, оскільки виступають результатом розвитку наукового знання, теорії; це інструментальне, дане в категоріях діяльності вираження педагогічної концепції, це методичне вираження пізнаних законів і закономірностей, це знання про цілі, суть, зміст, структуру навчання, виражене у формі, яка дає можливість використати їх як регулятивні норми практики» [3, с. 101].

Загальнодидактичні принципи є основними положеннями функційно-технологічної організації навчання і стають основою для лінгводидактичних і специфічних принципів. Вони знайшли своє відображення у працях Ю. Бабанського, М. Данилова, А. Дістервега, Я. Коменського, В. Онищука, Й. Песталоцці, П. Підкасистого, К. Ушинського та інших науковців.

До загальнодидактичних принципів учені (О. Біляєв, С. Караман, В. Мельничайко, М. Пентилюк, К. Плиско та ін.) відносять принципи науковості, системної організації навчання, систематичності і послідовності, наступності і перспективності, доступності викладання, зв'язку навчання із

життям, свідомості й активності, наочності, індивідуального підходу, емоційності та ін. Вважаємо, саме на цих загальнодидактичних принципах ґрунтується зміст навчання майбутніх документознавців української професійної лексики, використання форм, методів і прийомів, побудова системи вправ. Докладніше проаналізуємо загальнодидактичні принципи, що являють собою підґрунтя для розроблення методики навчання української професійної лексики майбутніх документознавців.

Принцип науковості має загальний характер і особливе значення для навчання студентів у вишах. Від реалізації принципу науковості залежить рівень професійної підготовки молодих спеціалістів різних галузей, зокрема документознавців. Суть принципу полягає в доборі матеріалу, що відповідає би структурі певної галузі знань і навчального предмета, специфіці його розділів і тем. Викладач пояснює тему на підставі перевірених наукових даних, розкриває причинно-наслідкові зв'язки явищ, процесів, подій, новітні досягнення науки, зв'язок із іншими науками [1].

На думку Т. Симоненко, ефективно впровадити принцип науковості можна за таких умов: забезпечити провідну роль теорії в навчанні; викладати достовірну сучасну наукову інформацію, не уникати гіпотез, особливо під час викладання дисциплін професійного спрямування; розкривати перспективи, основні тенденції розвитку конкретної науки; користуватися мовою, термінологічним апаратом тієї науки, що вивчається [9, с. 217].

Принцип системної організації навчання забезпечує системне здобуття знань із лексикології протягом освітнього процесу загалом і кожного заняття зокрема.

Принцип систематичності й послідовності у контексті нашого дослідження розглядаємо передусім як структурування навчального матеріалу на певні складники з обов'язковим визначенням порядку й методики їх опрацювання; вивчення матеріалу в певній системі, а також дотримання логічних зв'язків у викладі матеріалу та формах й методах контролю за його засвоєнням.

Принцип вибору індивідуальної освітньої траєкторії забезпечує для кожного студента комфортні умови для навчання із урахуванням його когнітивних запитів, особистісних рис і рівня навчальних досягнень.

Принцип професійної мобільності передбачає формування у студентів здатності інтенсивно опановувати професійно значущу інформацію тощо.

Лінгводидактичні принципи – це правила, що визначають шляхи розвитку та вдосконалення мовленнєвої діяльності. На думку методистів О. Біляєва, М. Вашуленка, О. Горошкіної, С. Карамана, О. Кучерук, М. Пентилюк, К. Плиско та ін. [4–8], за допомогою лінгводидактичних принципів можна реалізувати конкретні завдання навчання фонетики, словотвору, лексикології, граматики, всіх видів мовленнєвої діяльності.

Специфічними принципами дослідники (О. Біляєв, С. Караман, М. Пентилюк, К. Плиско та ін.) називають принципи, що є визначальними для

певної методики [1; 4; 6; 8].

З-поміж лінгводидактичних і специфічних принципів навчання лексикології майбутніх документознавців виділяємо такі:

- частотність вживання лексичних одиниць, систематичне використання різних видів текстів ділової документації, типових ситуацій тощо;
- позалінгвальний, що зумовлює зіставлення слів із тими реаліями, котрі вони позначають;
- лексико-граматичний, що передбачає зіставлення лексичного і граматичного значень;
- семантичний, що спрямовує на зіставлення синонімів, антонімів, омонімів із іншими словами;
- діахронічний, що актуалізує з'ясування етимології слова у зв'язку з історією народу;
- вивчення мови у структурній цілісності з обов'язковим пізнанням її рівнів;
- використання мовленнєвої практики для засвоєння теорії мови і мовлення; продуктивності навчання, що забезпечує особистісне зростання студента за рахунок включення його у навчальну діяльність шляхом виконання різнорівневих завдань, регламентує оптимальні витрати часу для виконання студентами різних видів вправ і завдань.

Загальнодидактичні, лінгводидактичні й специфічні принципи взаємопов'язані та взаємозумовлені, вони значною мірою впливають на вибір форм, методів, прийомів і засобів навчання майбутніх документознавців української професійної лексики. Урахування зазначених принципів навчання сприятиме побудові ефективної методики навчання майбутніх документознавців української професійної лексики на кафедрі документознавства та інформаційної діяльності УДУНТ.

Список використаних джерел

1. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. Москва : Просвещение, 1985. 208 с.
2. Беляев О. М. Сучасний урок української мови : навч.-метод. посібник. Київ : Радянська школа, 1981. 177 с.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підруч. 2-е вид., випр. і перероб. / кол. авт. під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
5. Методика викладання української мови в середній школі ; за ред. С. Х. Чавдарова, В. І. Масальського. Київ : Радянська школа, 1962. 372 с.
6. Олійник І. С., Іваненко В. К., Рожило Л. П., Скорик О. С. Методика викладання української мови в середній школі ; за ред. І. С. Олійника. Київ : Вища шк., 1989. 439 с.
7. Гончаренко С. У., Олійник П. М., Федорченко В. К. та ін. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посібник ; за заг. ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. Київ : Вища шк., 2003. 323 с.

8. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / кол. авт. за ред. М. І. Пентиліук. Київ : Ленвіт, 2004. 400 с.

9. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів : монографія. Черкаси : Брама, 2006. 328 с.

Владислав БОРИСОВ

доцент кафедри філософії

та українознавства

Українського державного

хіміко-технологічного

університету (м. Дніпро),

кандидат історичних наук, доцент

**ПОЛІТИКА УКРАЇНІЗАЦІЇ:
ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІСТЬ**

У наш час, у процесі створення і піднесення національної освіти на якісно новий, сучасний рівень, звернення до досвіду її становлення та розвитку в 20–30-х роках минулого століття є надзвичайно актуальним. На тому етапі суспільного життя в радянській Україні основний акцент у розв'язанні національного питання був зроблений на розвиток української мови, культури й освіти.

Важливе практичне значення у вирішенні цих питань мали постанова ВУЦВК від 21 лютого 1920 р. «Про вживання в усіх установах української мови нарівні з великоросійською» та декрет РНК УСРР від 21 вересня 1920 р. «Про введення української мови в школах та радянських установах». Зокрема, у декреті Раднарком доручив Наркомату освіти терміново розробити план широкого розвитку навчальних закладів усіх ступенів із викладанням українською мовою та зобов'язав Держвидавництво України видавати достатню кількість підручників українською мовою.

Повністю українізація була введена в ранг державної політики спільною постановою ВУЦВК та РНК УСРР від 1 серпня 1923 р. У ній проголошувалася рівноправність мов і пропонувалися термінові заходи щодо розвитку української мови, насамперед проведення українізації навчально-виховних та культурно-освітніх закладів. Очолили процес українізації відомі громадські та культурні діячі: Г. Гринько, Я. Ряпо, М. Скрипник, О. Шумський, В. Затонський, М. Хвильовий та ін.

Процесу українізації були притаманні три риси: планомірність, послідовність та високі темпи. На початку 1927 р. на навчання українською мовою перейшли майже 80% загальноосвітніх шкіл. Однак спроба провести «українізацію» за два роки, як наголосив заступник наркома освіти Я. Ряпо, призвела до низки помилок та «перегибів». Наприклад, коли дітей

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Дніпро, 14 квітня 2023 р.)

Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Редактор – *О. Ю. Чижевська*

Підп. до друку 05.12.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Папір офісний.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 18,60. Обл.-вид. арк. 20,00. Зам. № 18/23-зб

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018